

Natuurlijke schuwheid

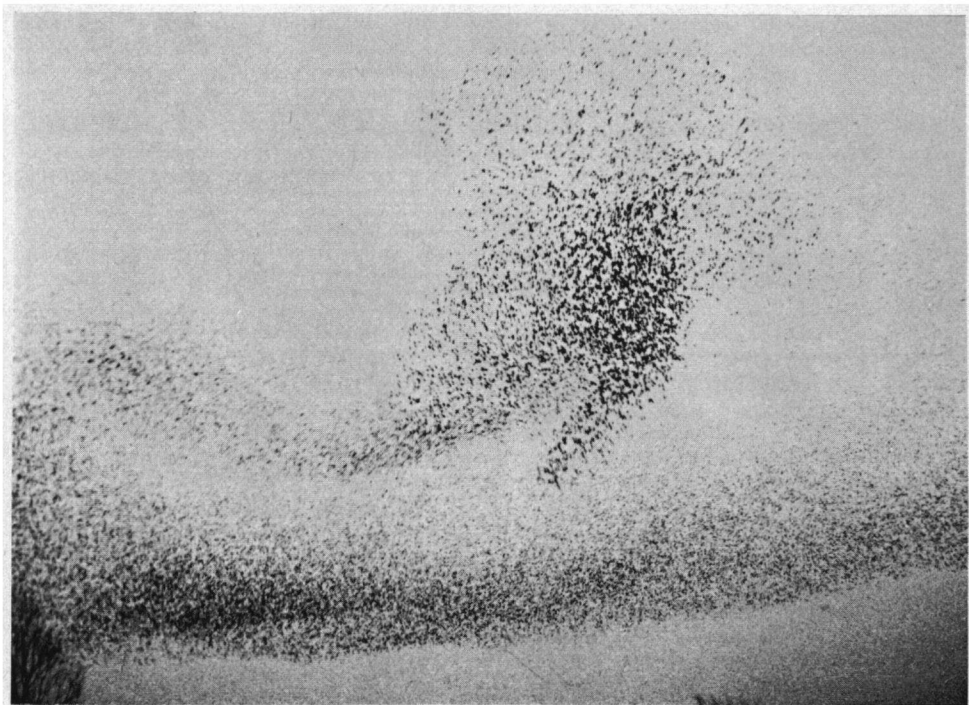
Frater Simon Deltour

Elk dier heeft zijn specifieke positie in de totaliteit van de natuur. Was deze stelling onjuist dan had geen levend wezen zich in het evolutie-schema tot op de dag van vandaag kunnen handhaven. Dat zo vele soorten deze toets hebben kunnen doorstaan, zich aangepast hebben aan veranderende omstandigheden en nog een adequate verschijningsvorm vertonen, die nog dienstig is in ons momentele natuurpatroon, berust op verscheidene factoren. Een van de belangrijkste facetten daarbij is beslist de natuurlijke schuwheid, want hiermee kan het dier zich handhaven op de plaats, die voor hem in de natuur is gesitueerd. Het algemeen bekende 'struggle for life', dat nog steeds onverminderd geldt, berust voornamelijk op deze aangeboren schuwheid! De voortdurende strijd tussen prooi en predator wordt beslecht door deze eigenschap! Een prooidier mag dan zelfs op een of andere manier gehandicapt zijn in lichamelijke conditie, als zijn opmerkzaamheid, zijn reactievermogen en schuwheid ruim voldoende zijn dan weet het zich vaak bewonderenswaardig lang - soms met gebruikmaking van camouflagemiddelen - tegenover zijn belagers staande te houden. In tegenstelling daarmee: zijn mobiliteit kan nog zo perfect zijn, als het als prooidier niet vroegtijdig geattendeerd wordt op de nabijheid of nadering van zijn vijand dan delft het beslist het onderspit. Veel mensen zijn nog niet overtuigd van het feit, dat een stootvogel slechts dié prooi slaat, die hem te laat opmerkt of dat exemplaar uit een foeragerend troepje uitpikt, dat te veel onachtzaamheid riskeert. Het gaat in deze werkelijk niet over fysische factoren als vliegvaardigheid, maar veeleer maken psychische eigenschappen, (die ook erfelijk zijn) een dier onvolwaardig, waardoor het als individu uitgeschakeld dient te worden. Hierop stoelt juist de grote regulerende waarde van de stootvogel en elke predator. Voor wie ooit de jachtmethode van bijvoorbeeld een Sperwer heeft gezien, die tussen een troep Huismussen slaat, is dat zonder meer duidelijk. Die mus, die niet bijtijds de vijand heeft zien naderen en niet acuut een veilig heenkomen gezocht heeft in dicht struikgewas of een ondoordringbare haag, valt ten slachtoffer. Of als zij op het laatste moment geobsedeerd of zelfs van schrik verlamd wordt, waardoor het vluchten ten enenmale onmogelijk gemaakt wordt, bij dat dier schort iets aan haar of zijn psychische vermogens. Dergelijke dieren dienen drastisch uitgesloten te worden voor de voorplanting, wil de soort zuiver en optimaal gezond blijven!

Dit natuurpatroon is alle honderden eeuwen door symptomatisch geweest en heeft bewerkstelligd, dat we momenteel nog een sterk dierenbestand bezitten, dat zijn bijdrage kan leveren in het ecologisch geheel van de natuur. Deze complexiteit dient stabiel te blijven en iedere dominatie van een bepaalde soort of anderszins elk hiaat door het wegvallen van een bepaalde groep is funest. Het evolutionistisch verleden heeft bewezen, dat de natuur dit evenwicht stabiliseren kan! In recente tijden zijn helaas a-natuurlijke verhoudingen gecreëerd geworden. Veel predatoren zijn door ons grotendeels uitgeschakeld of onverantwoordelijk geliquideerd, omdat ze in ons beleid niet pasten. Ze zijn met chemische middelen bestreden, waartegen elke plant en elk dier machteloos staat.

Geen enkele predator kan verantwoordelijk gesteld worden voor het feit, dat hij nu eenmaal geen onderscheid kan maken tussen een onnatuurlijke gefokte Fazant of een gedegenererde hoender of duif en een in het landschap passend exemplaar. Die 'kunstprodukten' vormen voor hem alleen een gemakkelijke prooi. Hier ligt en lag de conflict-situatie tussen mens en dier! In zijn onmacht ging de mens toxicologische preparaten lanceren!

De predatoren, die de liquidatie tot nu toe ontsprongen zijn, kunnen geenszins meer of slechts ten dele hun natuurlijke taak vervullen. Voor sommige prooidieren is daardoor de noodzakelijke selectie weggevallen en er zullen ten slotte degeneratie-verschijnselen moeten gaan optreden. Momenteel demonstreert zich dit reeds in het domineren van enige soorten. Hun natuurlijke schuwheid en alle facetten daarvan gaat steeds minder wegen. Door al deze calamiteiten behoeft men geen koffiedikprofeet te zijn om de overtuiging te zijn toegedaan, dat de eeuwen

Zwermen Spreeuwen, Helenaveen, februari 1975

Foto: P. Otten

lang afgelegde weg voor de fauna zo niet gecontinueerd kan worden!

De natuurlijke schuwheid is een aangeboren eigenschap, die echter door gewenning gemakkelijk en tijdelijk gewijzigd kan worden. Ik heb daar experimenteel frappante bewijzen van kunnen verzamelen.

Een 20-tal jaren geleden had ik een uitgemaaid patrijzenlegsel machinaal uitgebroed en de kuikens onder een kunstverwarming geplaatst. Als echte nestvlinders pikken deze jongen zelf vanaf het moment, dat ze zijn opgedroogd en op eigen pootjes kunnen staan. Ofschoon het gevoelig anders te realiseren is, besteedde ik aan de verzorging extra veel tijd en met opzet maakte ik de kuikens met mijn tegenwoordigheid vertrouwd. Meerdere malen per dag diende ik hen telkens in kleine hoeveelheden voedsel toe, met het logisch gevolg dat ze na enige dagen reeds uit de hand kwamen pikken en dat in het vervolg bleven doen. Bij gebrek aan een natuurlijke moeder, die normaliter door waarschuwingsgeluiden haar kinderen leert reageren op allerlei gevaren, groeiden deze kuikens dus onder zeer abnormale omstandigheden op en was er van enige schuwheid geen sprake. Toen het verenkleeid dermate ontwikkeld was, dat zij kunstmatige verwarming konden ontberen, liet ik hen in de tuin vrij rond lopen, maar ik bleef meer dan normaal en nodig was aandacht en tijd aan hen besteden en ik behoefde mij slechts te vertonen of hen te roepen en acuut kwam het toompje van 10 stuks aangerend en verzamelde zich onbeschroomd rondom mij heen. Zij bleven onveranderd uit de hand pikken en zelfs kwam hierin geen wijziging, toen ze geheel in het bezit waren van hun vliegvermogen.

Het was echter geenszins mijn intentie om een toom a-natuurlijke Patrijzen te vertroetelen. Het is zonder meer duidelijk, dat het onder deze omstandigheden absoluut onmogelijk was om deze dieren in het vrije veld terug te brengen. Toch is dat nog mogelijk geweest!

Toen in november de winter zich ging aankondigen, heb ik de hele familie voorgoed ondergebracht in een zeer grote voliëre, die door diverse soorten naaldhout goed gecamoufleerd was. Om de paar dagen bracht ik hen een overvloedige voorraad voedsel, maar overigens vertoonde ik mij, integenstelling tot de voorgeschiedenis,

zo weinig mogelijk! De relatie mens-dier werd dus abrupt verbroken en in het voorjaar was de schuwheid weer dermate gegroeid, dat de hele toom in paniek op de vleugels ging, als ik de volière betrad; als ik hun territorium verstoorde! Met een redelijke kans op succes kon ik het tiental, dat zo'n hechte band met de mens gehad had, begin mei in de vrije natuur terugzetten. Ik twijfel er niet aan, dat zij enige maanden later bij de opening van het jachtseizoen nog argeloos voor de geweren zijn blijven zitten. In tegendeel! Ze waren voor die tijd beslist ril genoeg geworden om zich te laten benaderen!

Ondertussen had ik weer negen onbeschadigde, uitgemaaide patrijseieren binnen gekregen. Eveneens als experiment wilde ik deze volgens een tegenovergesteld patroon behandelen.

Onder een broedzieke krielkip werden deze uitgebroed en vanaf het eerste ogenblik na het uitkomen met het kippetje in de tuin uitgezet. Ik heb zeer weinig bijgevoerd en me zo summier als doenlijk met het ontwikkelingsproces ingelaten, uitgezonderd de aanhoudende waakzaamheid met betrekking tot het kattenprobleem. Daardoor zijn waarschijnlijk tóch nog twee exemplaren gesneuveld, want na een dag of tien kon ik met moeite vaststellen, dat er nog slechts zeven kuikens bij de pleegmoeder waren. Er was geen sprake van, dat deze toom te benaderen viel! Als ik in hun nabijheid kwam, stoven ze uiteen en de verzorgende krielkip wist in die gevallen niet anders te doen dan ook achter haar pleegkinderen aan te hollen en later zelfs te vliegen. Hier had hun aangeboren natuurlijke schuwheid wel duidelijk de overhand behouden! In de nazomer ontbraken er successievelijk enkele jonge Patrijzen, die kennelijk van hun inmiddels goed ontwikkeld vliegvermogen gebruik gemaakt hadden en vertrokken waren, het vrije leven in de natuur tegemoet. Bij een van de behoedzame contrôles heb ik persoonlijk twee stuks zien uitvliegen, waardoor ik meen te mogen veronderstellen, dat aan de stelselmatige vermindering geen roofwild debet is geweest. Voor de herfst aanbrak, kuierde de krielhen alleen rond; haar jongen waren allen vertrokken!

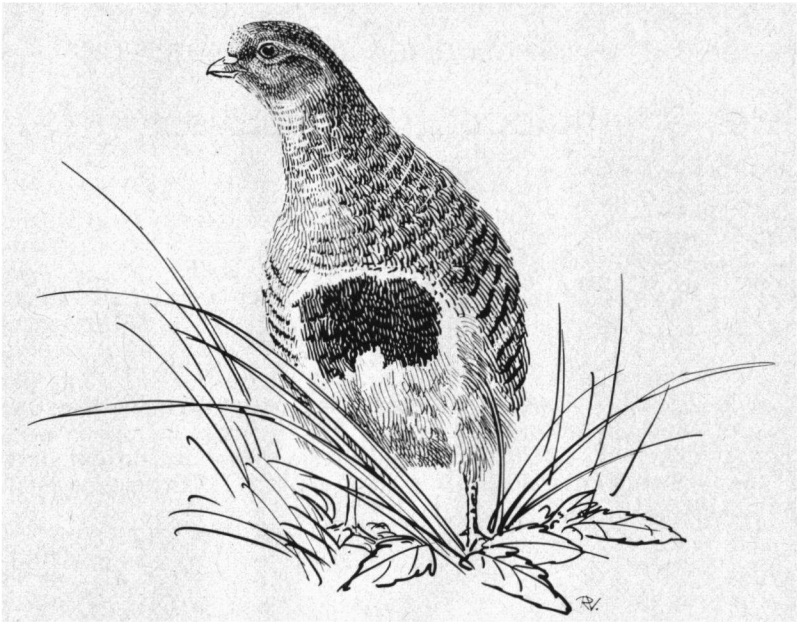
Deze twee gevallen met de zelfde vogelsoort, maar met een tegenovergestelde behandeling, demonstrenen wel overduidelijk, het bestaan van de aangeboren natuurlijke schuwheid, waarin slechts alleen een ingrijpende gewenning een drastische verandering kan forceren. Wel dient men voor dergelijke effectieve experimenten goed geoutilleerd te zijn; vanuit de beperkte ruimte van een kooi is zo iets beslist niet te realiseren!

Waterhoen met jong, Vogelenzang, eind juni 1974.

Foto: Frits van Daalen

**Patrijs, man-
netje**
Tekening:
Rens Veenstra

In de jaren 50 ben ik verder in de gelegenheid geweest soortgelijke proeven te nemen met Korhoenders, Kieviten, Wulpen en Waterhoentjes. Deze leverden de zelfde resultaten op! In nauwe samenwerking met het ITBON (toen nog gevestigd te Oosterbeek) hebben deze experimenten bijzonder frappante ervaringen opgeleverd, die ik indertijd meermalen gepubliceerd heb. De Korhoenders hadden (en hebben nog) het predikaat, dat ze in gevangenschap bijkans niet te kweken zijn. De oorzaak van deze stelling hebben we eerst later achterhaald!

Ook broedgevallen buiten het natuurlijke patroon van Waterhoen en Meerkoet waren bijzonder gecompliceerd, omdat deze kuikens (alhoewel ook nestvlieders) de allereerste levensdagen het voedsel door hun ouders aangeboden krijgen. Bij verweesde jongen moet dit noodzakelijk geïmiteerd worden. Deze bijzondere binding vormende handelwijze zou weinig geschikt zijn om de natuurlijke schuwheid tot ontwikkeling te laten komen. Dat is echter niet zo!

Zijn de eerste 'voederdagen uit de hand' met succes gepasseerd en kunnen de diertjes eenmaal zelfstandig foerageren dan demonstreert zich opvallend snel de ontwikkeling van hun schuwheid. Na een paar weken reeds zoeken zij schielijk een veilig heenkomen bij de nadering van hun trouwe verzorger, zelfs in de betrekkelijk kleine ruimte van de verwarmde kuikenkooi. Van een steeds groeiende vertrouwelijkheid ten opzichte van de mens is bij deze dieren weinig of geen sprake! Als deze kuikens zo ver ontwikkeld zijn, dat zij de warmtebron kunnen ontberen, kunnen ze kort daarna veilig in de vrije natuur overgeplaatst worden.

Al deze persoonlijke experimenten spreken mijns inziens een duidelijke taal! Vanzelfsprekend kan ik al deze gegevens met exacte data staven!

In de aflevering van februari van vorig jaar in 'Het Vogeljaar' vertelt de heer Van Beek uit Harderwijk mij dat ik eens zou hebben gezegd, dat het verantwoord is om gecultiveerde, zelfs enigszins gehandicapte Vinken zonder meer in vrijheid te stellen. Ik kan mij onmogelijk herinneren (dat vermeldt hij ook niet) waar ik deze stelling in deze vorm geponeerd kan hebben. De hier beschreven experimenten onthullen mijns inziens wel overtuigend, wat mijn gefundeerde mening in deze is. Wel ben ik er van overtuigd, dat ook (langdurig) gekooide zangvogeltjes gerevalideerd kunnen worden, mits dit niet geschiedt op een simplistische wijze, zoals de heer Van Beek in de aangemerkte publicatie doet voorkomen. De volledige ontwenning ten opzichte van de mens (en andere wezens) moet effectief gegarandeerd zijn! Om vliegvaardigheid enz. nog maar buiten beschouwing te laten. Deze zelfde aspecten gelden in nog grotere mate voor verweesde stootvogels, waarmee ik nog veelvuldiger geconfronteerd ben geworden.